

Прищеп М. Розумова та естетична діяльність учнів у процесі вивчення лексики та фразеології. – Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. – Житомир: Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – Випуск дванадцятий. Частина II. – С. 29-31.

Розумова та естетична діяльність учнів у процесі вивчення лексики та фразеології

Сучасний напрям мовної освіти спонукає вчителя-словесника втілювати в практику поєднання розумової та естетичної діяльності у процесі вивчення лексики та фразеології. Крім того, зміст навчальних дисциплін безпосередньо містить естетичні елементи, тому розкриття краси науки перед учнями активізує їх розумову діяльність та формує естетичне ставлення до неї.

Дослідженням фразеології та лексикології займалися такі мовознавці, як В. Виноградов, М. Жовтобрюх, Б. Кулик, В. Новосьолова, М. Плющ, І. Юцук, А. Скрипник та інші.

Проблема зв'язку розумової та естетичної діяльності завжди привертала увагу філософів, психологів, педагогів. З давніх-давен мислителі шукають шляхи їх впливу (Аристотель, А. Августин, С. Боецій, Ф. Аквінський, М. Кузанський, Леонардо да Вінчі, Т. Гоббс, Г. Лейбніц, К. Гельвецій, М. Ломоносов, Г. Сковорода, Ф. Шіллер, Л.Фейєрбах, П. Юркевич та ін.).

Вдалий вибір методів і засобів навчання фразеології та лексикології у конкретних умовах, застосування доцільних дидактичних технологій, спрямованих на вироблення вмінь рецептивного і продуктивного мовлення, допоможуть сформувати мовну особистість, здатну комунікативно виправдано висловлювати свої думки в різних мовленнєвих ситуаціях, виявляючи при цьому гнучкість мислення, фантазію, нестандартність і неординарність поглядів та ідей.

У розробленні й реалізації методики вдосконалення знань і вмінь з лексики та фразеології за допомогою естетичної діяльності важливо враховувати загальнодидактичні та власне методичні принципи навчання.

Важливим для експериментального навчання є **частково-пошуковий метод**, суть якого полягає в тому, що учні самостійно розв'язують поставлені перед ними завдання. Але перед використанням цього методу спочатку вчитель повинен сформувати в школярів пізнавальну потребу-бажання дізнатися щось нове.

Розв'язання учнями навчально-практичних проблем з естетичною діяльністю ґрунтується на раніше набутих учнями навчально-предметних і соціокультурних знаннях, умінні

планувати, працювати з книгою, робити аналіз, продукувати ідеї, узагальнювати.

У ході реалізації експериментально-дослідної методики навчання лексикології та фразеології доцільним є використання **методів спостереження й аналізу мовних явищ**, які допомагають реалізувати принципи свідомості навчання, розвивати в школярів мислення, мовлення, уяву, когнітивний досвід, мовну картину світу.

Окрім зазначених методів, для нашого дослідження важливими є й інші прийоми, що допомагають активізувати навчально-пізнавальну діяльність на уроці.

Подані завдання формують емоційно-образні мовленнєві вміння, виробляють в учнів естетичні смаки, уміння та навички розуміти естетичну функцію мови. Наприклад:

1. *Визначте слова, які нещодавно були неологізмами, а нині стали загальноживаними.*

1. Все сполошилося село: примчало звідкись НЛО. (П. Ребро). 2. Вікно закутаймо у жалюзі! (За О. Гундер). 3. Я витяг з кишеньки мобільник і швидко настукав на ньому номер. (Г. Штонь).

2. *Визначте просторічні слова.*

1. “Мерседес” – прекрасна тачка, а летить – немов на сполох. (П. Щегельський). 2. Історія стоїть біля дороги і дивиться, хто їде по соші. (Л. Костенко). 3. Оглядаються через плече: мамо рідна, мент. Що ж я такого накоїв? (І. Малишевський).

3. *З'ясуйте роль синонімів у мовленні.*

4. *Доберіть десять фразеологізмів, які характеризують Вас.*

Використання розумової та естетичної діяльності робить навчально-виховний процес динамічним, різноманітним, психологічно збалансованим, формує мотивацію учня, розвиває організаційні здібності, творчі задатки школярів, збагачує їхній особистісний досвід. Усе це стимулює позитивне ставлення учнів до змісту і процесу рідномовної освіти.

Теоретичні основи дослідження та ефективність розробленої методичної системи перевірено експериментально. Результати дослідження підтверджують, що окреслена методика вивчення лексикології та фразеології молодшими підлітками є досить актуальною та успішною. Так, в експериментальних класах вищим є не лише рівень знань учнів, а й рівень мовленнєвих умінь та навичок (порівняно з контрольними класами).

Перспективними, на нашу думку, є дослідження особливостей застосування взаємозв'язку розумової та

естетичної діяльності у формуванні мовної особистості старшокласника та позакласній роботі з української мови.

Використана література:

1. Гамаюнова Н. Методика вивчення фразеологізмів / Н. Гамаюнова // Українська мова та література. – 2006. – №47. – С. 10-11.
2. Новосьолова В. Нові підходи до вивчення слова і його лексичного значення у школі / В. Новосьолова // Українська мова і література в школі. – 2001. – №6. – С. 8-10.